

ESTUDI HISTÒRIC, ANALÍTIC I DOCUMENTAL DEL SANTUARI DE LA VERGE MARIA DE BELLMUNT

per Júlia BELTRÁN DE HEREDIA I BERCERO
i Anna CASTELLANO I TRESSERRA

1. L'antic castell de Sa Reganyada

El santuari de la Mare de Déu de Bellmunt es troba emplaçat al capdamunt de la serra del mateix nom, a 1246 metres sobre el nivell del mar. Aquesta serra fa partió d'aigües entre les conques del Fluvià i del Ter, i és travessada pel riu Ges. Des del cim, que domina els replecs de la muntanya, s'obté una visió de tota la Plana de Vic d'una banda, i de tota la serralada pirinenca de l'altra. En un dia molt clar, es pot fins i tot albirar la muntanya de Montserrat. En aquest emplaçament idoni es va aixecar, probablement, l'antic castell de Sa Reganyada, en un moment imprecís.

El cim de Bellmunt no és l'únic que es troba a la zona, ans al contrari: aquesta es caracteritza per un seguit d'elevacions que ressegueixen la línia muntanyenca que tanca la plana pels cantons nord-est (altiplà del Collsacabra), est (Guillerics i Montseny) i oest (altiplà del Lluçanès), a més d'una sèrie de turons que s'aixequen al bell mig del pla. El seu emplaçament, entre les zones pirinenques i les litorals, converteixen la contrada en un corredor de comunicació entre aquestes i la Catalunya interior. Aquesta situació estratègica es va posar especialment de manifest quan la tardor del 878, Guifré, comte de Cerdanya i Urgell, va obtenir també els comtats de Barcelona i Girona-Besalú. En aquest moment els seus dominis formaven un mig cercle al voltant d'un espai central, les comarques d'Osona i el Bages, que tot i ser terres de ningú, probablement mig despoblades, s'endinsaven cap a l'interior dels territoris encara ocupats pels musulmans i suposaven un perill constant d'incursions cap a les zones ja repoblades; d'aquí la necessitat del domini d'aquestes terres.

Guifré va iniciar ràpidament la repoblació definitiva d'Osona, l'any 879. Les facilitats que —sembla— va trobar el comte per portar a terme l'empresa, segons es desprèn de la documentació del moment, es van deure probablement al fet que, tot i la rebel·lió d'Aissó (826-827), en el lloc hi restaven

antics colons vinguts durant el primer intent de repoblament de la zona, empresa pel comte Borrell cap al 798, per manament de Lluís el Pietós. És probable, també, que hi hagués romàs un nombre indeterminat d'habitants des de l'època visigòtica. Aquest darrer fet hauria permès que la nova organització del territori es fixés segons les antigues demarcacions que devien quedar en la memòria popular i en algunes probables restes físiques. Això explicaria que, poc després d'iniciar-se la reconquesta, ja es comencin a trobar esments d'esglésies i castells com a llocs clau per a la repoblació. Cal tenir present que alguns d'aquests castells devien tenir una considerable antigor, ja que el propi rei Lluís, en l'assemblea celebrada a Tolosa el 798, parlava de la necessitat de *reparar i habitar* de nou la ciutat d'Osona, el castell de Caserres, Cardona i *altres fortalises* que estaven abandonades. Precisament un dels primers castells que apareix a la documentació, el 881, és el de Torelló, situat dins el terme municipal de Sant Vicenç de Torelló. Al costat d'aquest trobem l'esment d'altres com ara els d'Orís, Voltregà, Gurb, Orsal i Tona, per citar-ne sols alguns, que serviren per organitzar el territori i salvaguardar-lo de possibles incursions sarraïnes. Es tractava de castells que controlaven un terme -d'aquí el nom de castells termenats- per delegació del comte, a redós dels quals s'anaven aixecant esglésies i construint petites viles i masos en les noves terres rompudes¹.

El castell de Torelló dominaria una àrea que llindaria, per l'oest, amb el terme del castell d'Orís i, pel cantó est, amb l'antic terme de Sant Andreu de la Vola, avui adscrit a Sant Pere de Torelló. El nord d'aquesta demarcació vindria assenyalat pel massís de Bellmunt. Dins aquest terme ben aviat es van construir petites viles, com Sant Feliu de Torelló (881) en un apèndix del castell².

Entre el 996 i el 1067, el domini immediat del castell de Torelló estava en mans dels senyors de Besora, que el van posseir per delegació dels comtes de Barcelona fins al 1017, i des d'aquella data fins al 1031 se'n van fer càrrec els comtes de Besalú. Aleshores trobem el primer esment del castell de Reganyada, que ja devia existir des d'abans del 1020, quan el comte de Besalú, Bernat I Tallaferró, el va llegar al seu fill Guillem, juntament amb els castells de Besora, Curull, Urtig, Vacarices i Lluçà (Guillem el Gras era fill del comte de Besalú i de Toda, filla del comte de Barcelona, Ramon Borrell)³.

Tradicionalment, el castell de Reganyada s'ha situat en el lloc que ocupa l'ermita de Bellmunt o en les seves rodalies, degut al fet que el turonet que s'alça al davant de l'ermita conserva aquest nom. Segons el testament abans esmentat i documentació posterior, la possessió d'aquest castell anava lligada a la dels de Curull i de Besora, amb els quals formaria una mateixa línia de defensa. Durant els segles XII i XIII, el castell de Reganyada estigué en

1. ABADAL, 1958: ps. 73-114; íd., 1969: ps. 310-321.

2. SOLÀ, 1948: ps. 72-73.

3. PLADEVAL, CATALÀ, BRASÓ, 1973: ps. 946-947, Vol. IV.

poder dels Montcada, senyors de Torelló i de Besora, i l'any 1356 el tenia el noble Ramon de Gurb, com a feudatari de Bernat III de Cabrera, comte d'Osona i senyor de Torelló. En endavant ja no es parla més del castell.

Tot i que disposem d'aquestes referències, de la documentació es desprèn que el castell de Reganyada no sembla haver assolit mai la mateixa importància que els altres dos amb què es relaciona, els de Besora i el de Curull. Mentre aquests darrers apareixen esmentats en gran nombre de documents seguint les vicissituds del castell de Torelló al qual pertanyien jurídicament, el de Reganyada no apareix en cap altre, la qual cosa podria indicar que, tot i que la documentació l'anomena *castell*, podria tractar-se solament d'una petita fortalesa secundària, potser una *guardia*, o tal vegada una *torre* amb algun annex, que no devia constituir un lloc de defensa en si mateix, sinó un punt estratègic dins un conjunt defensiu més ampli, format pels castells de Torelló, en primer lloc, i els de Besora, Curull i Urtig (aquest darrer sembla que cal situar-lo entre Bellmunt i Curull). Si bé la posició estratègica –amb un alt grau de visibilitat– i les característiques del terreny fan pensar que, efectivament, era un lloc idoni per a una fortalesa que es confondria amb la mateixa roca, alhora l'escabrositat no permetria que fos de gaire envengadura. Cal tenir present que, en aquell moment, allò que s'entén per *castell* no és més que una roca amb petites construccions envoltades de muralles, tal com deia el propi comte Borrell en parlar de la seva fortalesa de la Roqueta, el 960⁴.

Parallels d'aquest tipus d'emplaçament en trobem per tota la plana i en llocs molt propers a Bellmunt, com ara l'esmentat castell de Curull que va servir de base per a la formació del municipi de la Vola. Aquesta fortalesa també es troba situada dalt d'un cingle que li servia de defensa, i assentada sobre la roca aprofitant la configuració del terreny. Altres exemples d'aquest tipus d'emplaçament són els castells de Voltregà, Orís, Rupit, Centelles, Sarerols (Tavertet), Taradell, Duocastella (Sora) o el mateix castell de Torelló, entre d'altres propers.

Al llarg del segle XI, el poblament de la zona va anar augmentant. El 1025 apareix documentada l'església de Sant Pere de Torelló, als peus de Bellmunt, i el 1082 ja s'esmenta el terme d'aquesta població⁵.

La primera referència probable de l'ermita de Bellmunt és del 1142. Es tracta de la donació d'una vinya que el prevere de Sant Pere de Torelló va fer a favor d'Armengol i els seus fills. Les condicions de la donació eren haver de pagar a «l'altar de Santa Maria» la meitat del fruit que es recollís d'aquella terra. El dubte és si cal identificar aquest altar amb el de Bellmunt o amb l'altar que sota aquesta mateixa advocació es trobava a l'església parroquial de Sant Pere⁶. No seria gens estrany que en aquell moment s'hagués aixecat una petita capella relacionada amb el castell o podia existir ja

4. BONASSIE, 1979: ps. 107-111.

5. CASTELLANO, «AUSA», en premsa.

6. BELTRÁN DE HEREDIA, CASTELLANO, 1990: ps. 354-355.

des d'abans, si tenim present el gran nombre de castells amb la seva capella que trobem en molts indrets. Amb el temps el castell hauria anat perdent importància estratègica fins que es degué abandonar. Contràriament, la petita capella s'hauria convertit en ermita i hauria adquirit un valor especial per a la gent dels voltants tal com mostrarà la seva història posterior. Aquest fet no hauria estat excepcional en el context religiós i social de l'època. Tenim exemples molt similars en els santuaris de Cabrera, prop de Bellmunt, i el de la Mare de Déu de Queralt a Berga, per citar-ne sols alguns.

Si examinem detingudament l'estructura i característiques de l'edifici, es pot observar un mur, en direcció nord-sud, situat al cantó del Serrat que puja des de la planta baixa a la superior⁷. Aquest mur recolza directament damunt l'aflorament natural de la roca i posseeix una amplada de 1,40 m, quasi tres vegades superior a l'amplada dels murs restants de l'edifici. Aquest fet no sembla explicable per raons tècniques o necessitats constructives; per això creiem que podria ser l'única resta conservada d'una antiga torre de guaita, reaprofitada durant les obres que es van dur a terme als segles XVI-XVII. També al cantó nord-est del santuari existeix un petit cos de planta quadrangular, que podria tenir l'origen en aquesta mateixa època. Entre aquest i la possible torre de guaita situada al sud-oest deuria existir una paret, amb la qual cosa el conjunt presentaria l'aspecte d'un esperó. Més tard, es deuria construir la capella sota la protecció de la Verge Maria. A partir d'aquell moment, creiem que la torre podria haver perdut la funció defensiva, per passar a constituir-se en campanar. Actualment, encara es veu el lloc on deuria haver-hi les campanes: una obertura tapiada que es pot apreciar des de dins el menjador.

2. *L'ermita de la Verge Maria de Bellmunt*

2.1. *El precedents de l'ermita*

No tenim cap dada que permeti datar amb exactitud el moment de construcció del temple. Alguns historiadors parlen de la seva existència ja al segle XI, però cap notícia documental ho reafirma. La incertesa segueix al segle següent, tot i que probablement l'altar de Santa Maria esmentat l'any 1142 era de Bellmunt.

Tampoc no coneixem com podia haver estat l'església primitiva, però creiem que es tractaria d'una petita capella de nau única i fàbrica romànica amb les característiques arquitectòniques pròpies de l'època. Se situaria en el mateix lloc on la veiem avui, però arribaria únicament fins a la reixa d'entrada de l'actual capella. A hores d'ara, es poden apreciar, tant al menjador del cantó del Serrat com al corredor de l'ala nord, les dues cantonades de l'antiga façana de ponent⁸. Els murs perimètrics de l'ermita recolzarien directament sobre la roca, adaptant-se a la topografia del terreny, mentre que a l'espai interior la roca hauria estat prèviament aplanada.

7. Apèndix documental núm. 1.

8. Ibid.

El santuari de la Mare de Déu de Bellmunt s'aixeca dalt d'un cim des d'on s'obté una visió de tota la Plana de Vic i la serralada pirinenca. En aquest emplaçament es devia aixecar el castell de Sa Reganyada (Foto: Jordi Isern, SPA, 22 de maig de 1990).

Aquest fet s'ha pogut comprovar en aixecar-se l'actual pavimentació de l'església, treball realitzat per «l'Associació d'Amics de Bellmunt» i supervisat per l'arqueòleg Josep Maria Vila. L'alçada de la capella era més baixa que no pas l'actual, cosa que es pot deduir a partir dels paraments de migdia i tramuntana, observables des del menjador del cantó del Serrat i el corredor de l'ala nord.

Les contínues reformes i els esdeveniments violents que es van succeir al llarg dels segles no ens han permès d'identificar amb seguretat més restes estructurals de l'antiga capella.

No és fins al segle XIII que diverses donacions i testaments esmenten de forma directa el santuari de Bellmunt⁹. Les notícies d'aquests anys són escasses, però mostren una estreta relació entre la capella i la població del

9. VILA, 1904: p. 20.

voltant. El mateix succeeix al segle següent. Contràriament, a partir del segle xv la informació del lloc és més abundant gràcies a un seguit de «llibres d'obra» que registren l'administració de l'ermita. Aquesta administració era portada per uns «obriers» que escollien l'ermità encarregat de la missa dominical i de la cura del santuari i els seus béns¹⁰.

El primer inventari conegut dels béns del santuari data de l'any 1438 i indica que la capella disposava d'un únic altar presidit per la imatge de la verge gòtica que encara avui es conserva, un retaule gran, un de petit i una esquella situada davant de l'altar¹¹. El mateix inventari descriu els ex-vots de cera, que en gran quantitat se situaven a la zona de la «primera arcada» —versemblantment entrant per la porta—, mostra de la devoció popular envers la verge de Bellmunt. Poc després es va produir el robatori dels diners de l'administració, que des d'aquell moment es van guardar a l'església parroquial de Sant Pere¹².

2.2. Configuració del conjunt del santuari

Fins al 1587, sembla que el conjunt del Santuari estava format per la capella amb la torre-campanar exempta, situada als peus del temple, i un cos al cantó nord, on vivia l'ermità. Aquesta edificació s'esmenta cap a final del segle xvi, com «la casa anomenada de Bellmunt»; en aquell moment es va decidir construir-ne una de nova al recinte de l'ermita. L'encàrrec es va fer als mestres d'obres de Torelló, Pere Pau, Toni Maurell i Francesc Parrau. Aquest nou cos es va situar al cantó del nord adossat al ja existent, d'origen probablement medieval.

El document, de l'11 de gener de 1587, especifica amb detall com havia de ser la nova construcció: s'havia de fer «aquella casa que vuy es feta... y tornarla fer de nou à paret de pedra y cals, de la llargaria que es feta de la cisterna fins á una cabra (sic) que allí es, y de amplaria que és en lo cap de la cisterna, ab quatre pams de gruxa la paret fins al sostre, y de sostre amunt fins á la teulada de tres pams, y en lo cap de la cisterna tenen de fer la cantonada de pedra picada de la cisterna amunt, y més tenen de fer en lo mitj de la casa un pilar de quatre pams de gros fins á sostre y de llargaria de deu pams, y de sostre amunt fins a la teulada de pedra picada de grossaria de tres pams...»¹³. L'obra havia d'estar finalitzada a primers de maig d'aquell any, i el preu estipulat fou de seixanta lliures en moneda barcelonina, repartides en tres pagaments. Tres mesos més tard, els mateixos «obriers» van afegir algunes condicions al contracte i augmentaven vint lliures la quantitat de pagament.

10. BELTRÁN DE HEREDIA, CASTELLANO, 1990: ps. 354-355; apèndix documental núm. 2.

11. Notes custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere, II.7.6; VILA, 1904: p. 27.

12. Notes manuscrites custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere de Torelló, II.7.6; VILA, 1904: p. 28.

13. Notes custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere, 11/I/1587; VILA, 1904: ps. 20-21.

La primitiva casa, anomenada de «Bellmunt», deuria estar formada per un sol cos, avui perfectament identificable per dues juntes visibles al parament extern del mur, i per alguna altra construcció de material poc consistent, fusta, guix, tovet..., on se situarien els estables del bestiar. Aquesta última és la que es va decidir refer, però aquesta vegada amb carreus. Es van mantenir la mateixa amplada que tenia i la mateixa llargada, des de la cisterna que avui es conserva fins als estables esmentats. Sabem on eren aquests estables, ja que en restaurar l'edifici es va trobar una gran quantitat de fems precisament en aquesta zona.

Paral·lelament a la construcció del nou edifici, el 1590 es va fer una arcada de pedra picada «en lo sostre de las campanas del *pilar* del campanar fins a la paret de la obra nova», alhora que es posava la teulada nova amb una canalera de pedra picada¹⁴. Creiem que el document fa referència a l'arcada de pedra que es pot observar a la sala que hi ha al peu de l'església; d'aquesta manera es va configurar una mena de pòrtic de la capella.

El 1592 les obres encara continuaven. L'accés difícil a l'ermita devia afectar necessàriament la bona marxa de les reformes. Per aquesta raó es va contractar el mestre d'obra Pere Pau, que ja estava treballant a Bellmunt, perquè foradés la roca que es trobava entre el portel de l'ermita, pujant a la plaça, fins al cirer, per tal de facilitar l'accés al santuari, ja que calia molta pedra i altres materials. El preu d'aquesta tasca es va estipular en dinou lliures¹⁵.

Un cop acabat el cos situat a l'ala nord, es va plantejar d'ampliar novament l'edifici mitjançant una altra ala al cantó del Serrat, orientada a migdia, amb la connexió de totes dues per davant de la capella. Efectivament, el 1605 es va fer un nou contracte amb Pere Pau per tal que aixequés una paret al cantó del Serrat, dues cantonades més de pedra picada, el portal del baluard i acabés l'escala per pujar-hi; el preu fou de seixanta lliures; curiosament la mateixa quantitat que s'havia acordat en el contracte per al cos de l'altre cantó. D'això es podria deduir que l'envergadura de les dues edificacions devia ser molt similar, tal i com es pot veure a la planimetria, la qual cosa confirma les nostres hipòtesis sobre la situació i les dimensions de l'edifici de l'ala nord que s'acabava de construir¹⁶.

Aquest seguit d'obres es va acabar finalment l'any 1607. La data coincideix amb la que es troba gravada a la llinda de la porta de l'església. Així, doncs, es va allargar el traçat de la línia de la paret meridional de l'ala del serrat fins a la capella, cobrint i cixamplant el pòrtic, cosa que va possibilitar la creació d'un nou àmbit al peu del temple, que es va habilitar com a sala.

14. Notes custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere, II.7.6; p. 21.

15. Notes custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere de Torelló, II.7.6.

16. Notes custodiades a l'arxiu parroquial de Sant Pere de Torelló, II.7.6; veg. apèndix documental núm. 2.

Amb aquestes reformes la hipotètica torre-campanar degué desaparèixer i un dels murs va ser reaprofitat en el nou edifici. Ens referim al mur en direcció est-oest que tancaria la torre pel nord. L'accés original de la fortificació que se situava en aquest llenç, a una certa alcària, tal i com era habitual en les torres de defensa, va poder ser reutilitzat igualment per comunicar els dos cantons. Actualment, des de dins el menjador es pot apreciar perfectament aquest accés. No cal rebutjar la possibilitat que abans d'aquella data, quan la torre va esdevenir campanar, s'hagués obert un segon accés per comunicar-la amb la planta pis. Aquesta entrada podria coincidir amb la comunicació entre el bar i la cuina actual. En aquell moment es va construir una espadanya, que no és la d'ara, col·locada on havia estat l'antic campanar i no en la testera occidental com era la costum. D'aquesta manera, l'església va quedar tancada a migdia i a tramuntana per les dues ales noves, i tot el conjunt va adquirir un aspecte unitari, que encara conserva.

2.3. *Bellmunt al segle XVII*

La modernització del santuari, a més de l'ampliació, va implicar una decoració nova escaient amb la moda d'aleshores. Per això, l'any 1623 es va decidir substituir l'antiga ornamentació de l'altar major per un retaule, obra de l'escultor de Ripoll Domènec Casamira. Al centre s'hi va situar una nova talla de la Verge, tot reservant un espai en la part superior per a la imatge antiga i set taulons on hi havien de figurar els set goigs de Nostra Senyora. A la dreta i a l'esquerra de la imatge gòtica s'hi havien de col·locar sant Marc i sant Mateu, patrons dels apestats¹⁷. Aquell mateix any es tornà a contractar un mestre d'obres; aquesta vegada es tractava d'en Ferriol Parrial, de Sant Pere de Torelló, al qual s'encarregà que arrangés el camí que pujava a la capella i engrandís la plaça. Aquesta deuria haver quedat molt reduïda en dur a terme les obres començades el 1587, ja que l'ampliació de l'edifici cap a ponent deuria ocupar una part de l'antiga plaça. Mitjançant el mateix contracte, potser es va encarregar també la construcció d'un arc on recolza la plataforma de la plaça actual.

Tot sembla indicar que aquells anys Bellmunt constituïa un centre important de devoció de la gent de l'entorn, i que el culte augmentava. El 1624 l'església disposava ja d'un segon altar dedicat a la Verge del Roser¹⁸, advocació que es troba documentada en aquesta època en molts altres temples. L'altar del Roser, ornat l'any 1628 amb un retaule obra de Sebastià Bertrana, devia ser a la dreta de l'altar major, al cantó del serrat, com després veurem.

En absència de l'ermità, l'any 1666 es va declarar un incendi al santuari que va afectar l'avantsala de l'església i les portes, així com la cel·la de l'ermità i una estança anomenada la «cuina petita». La col·laboració popular va

17. VILA, 1904: p. 22; CAMÓS, 1657: p. 372.

18. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt 1517, II.7; VILA, 1904: p. 29.

impedir que s'estengués a altres punts de l'edifici¹⁹. Creiem que la cella de l'ermità i la «cuina petita» eren a la planta superior del cantó nord, al costat de l'avantsala de l'església. En aquesta planta es trobava un dels dos «escal-fapanxes» o cuines que hi havia a l'edifici; aquesta distribució s'avindria amb la propagació del foc. Les obres de reconstrucció van començar tot seguit, i van consistir en retirar els pilars de pedra que hi havia a la casa i cobrir-la de nou, la qual cosa ens indica que el foc també va afectar la coberta²⁰.

Poc després de l'incendi, el 1675 es va fer un inventari que reflectia les diferents estances que formaven el conjunt de l'ermita: la capella i set cambres. La capella tenia l'altar major i l'altar de santa Anna. El primer situat al presbiteri i separat per una reixa amb una cadena de ferro gran amb dos «guillons» i una manilla també de ferro; al cap de la reixa hi havia una creu amb la seva tovallola de bri. Referent al segon, sembla que, o bé s'havia canviat l'advocació de la verge del Roser per la de santa Anna o, més probablement, podria tractar-se d'un altar adossat. Al mig dels dos altars hi havia set ciris grossos que pertanyien a set parròquies diferents i un altre ciri que es posava per la festivitat de sant Mateu, el qual adquiria una rellevància especial. La capella comptava també amb una sagristia i un campanar amb dues campanes: no pot tractar-se, doncs, de l'espadanya actual, ja que té un sol ull i una sola campana²¹.

En el mateix inventari es diu que l'església tenia al seu peu una sala, com ja hem vist; la descripció continua probablement pel pis superior de l'ala nord, on suposadament hi havia «la cella de l'ermità» i la «cuina petita». Tot seguit, esmenta quatre estances: «la cambra sota la sagristia», «la cambra que hi ha a prop de la escala que dona a l'hort», «la cambra trasera» i «la cambra de la reixa i quarta». La sagristia que es descriu als documents no podia estar emplaçada on tothom la recorda, ja que aquesta estava situada damunt de la roca mare. D'altra banda, la porta de la darrera sagristia presenta la data del 1704. Podria ser, doncs, que la primitiva es trobés al cantó nord del creuer, ja que havia de ser necessàriament prop de l'església i comunicada amb ella. En aquest recinte consta que hi havia una porta, avui desapareguda, que el connectava amb l'ala del cantó nord. Segons això, «la cambra sota la sagristia» s'hauria de situar en la planta del mig de l'ala nord. A continuació vindria la «cambra que hi ha prop de la escala que dona al hort» —sabem que tradicionalment l'hort es trobava també en aquesta banda septentrional de la muntanya, als peus de la mateixa, hort conegut com de «Bellmunt» o, més popularment, com de «Hi era de massa»—, després, «la cambra trasera» situada al final d'aquesta ala i, per últim, «la cambra de la reixa» que s'especifica és la quarta, que potser s'hauria de situar sota del presbiteri. L'inventari s'acaba a la planta baixa de la mateixa ala

19. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt 1517, II.7; VILA, 1904: p. 31.

20. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt 1517, II.7.

21. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.

amb «la cambra constituïda sota la cella de l'ermità» i la «cambra fosca». Aquesta darrera podria identificar-se amb una petita cambra conservada fins ara al fons de la cuina, anomenada precisament «cambra fosca». Suposem que hi hauria altres habitacles com són el menjador, el celler, els estables, els corrals... que no s'esmenten a l'inventari, i que es trobarien a la planta baixa en el cas dels estables i el celler.

2.4. *Els remodelatges del segle XVIII*

La conjuntura econòmica favorable i l'estabilitat social que van caracteritzar el segle XVIII afavoriren les noves construccions i la millora de les antigues. Bellmunt, seguint aquesta tònica general, va ser objecte de millores tot i que no podem precisar-ne l'envergadura. Probablement, després de les millores fetes a causa de l'incendi del 1666, no degueren revestir gran importància. El 1719 trobem notícies referents a despeses: es pagaren claus, bancs per a la capella, obres de fusteria, vigues, un palli nou, a més dels jornals d'un mestre de cases²². L'any 1747 els obrers van escriure una carta al bisbe, on demanaven permís per utilitzar una quantitat de diners procedents d'un censal, per poder realitzar unes obres de manteniment al conjunt de l'ermita²³.

El segon inventari de què disposem data del 1782, en fer-se càrrec del lloc un nou ermità, Josep Torrens, després de deixar-lo Jaume Campàs. Del document es desprèn que, efectivament, s'havien realitzat algunes obres, ampliant-se el nombre d'estances. S'enumeren ara nou habitacions amb els llits corresponents, una sala gran on hi havia dues taules allargades amb dos bancs, un d'ells amb respallera, i un rellotge; un segon menjador amb una taula i dos bancs, sis caixes, una arca i una pell vinguda de l'Índia. A l'església sols s'esmenta un retaule, tot i que sabem que el 1628 se n'havia fet un altre per a la capella del Roser. Sembla ser que el retaule de l'altar major no s'havia cremat durant l'incendi del 1666, ja que en tornem a tenir notícies quinze anys després²⁴.

L'ampliació del nombre d'estances podria estar en relació amb l'obertura de noves finestres i un balcó, situades al cantó del Serrat, i que porten en les llindes la data del 1754. El 1760 es va remodelar exteriorment la porta que comunicava el darrer pis d'aquest mateix cantó amb l'avantsala de l'església, tal i com es veu a la llinda. Ens referim a l'antiga obertura d'accés a la torre que, com hem vist, hauria estat reconvertida en porta. En un moment imprecís, probablement ja en el segle XIX, aquesta porta es va tapiar i se'n va obrir una de nova al seu cantó dret.

22. APSPT, Llibre de l'obra de Nuestra Señora de Bellmunt, 1719, II.7.2; Carpeta de documents diversos, II.7.6.

23. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

24. APSPT, Llibre de l'obra de Nuestra Señora de Bellmunt, 1719, II.7.2; Carpeta de documents diversos, II.7.6.

Vista de l'ala nord de l'ermita formada pel primitiu cos medieval, a l'est, i l'ampliació del segle XVI, en primer terme (Foto: Jordi Isern, SPA, 22 de maig de 1990).

Pocs anys més tard, es va tornar a fer un inventari de l'ermita i la capella de Bellmunt. Aquesta vegada s'esmenten: «l'habitació de l'ermità», «la sala del celler», «l'habitació de Sant Quirze», «l'habitació de Saderra», «l'habitació de Sant Vicenç», la «cuina dels obres», el «rebot nou», el «menjador», l'«habitació del predicador», l'«altre menjador», l'«habitació del rector», l'«entrada», la «sala gran» i l'«habitació dels obres»²⁵. L'esment d'un predicador, a més del rector, podria indicar que ja en aquell moment l'ermità havia deixat de ser un capellà, com palesaren també els anys successius, per la qual cosa podria tractar-se, fins i tot, d'una família. La seva missió fóra la de tenir cura de la manutenció i dels ornaments de l'ermita i la casa annexa²⁶. És probable que aquest inventari recollís les set cambres de l'inventari del 1675, a més d'esmentar les altres dependències de les que en suposàvem l'existència, com la «sala del celler» que —creiem— estava a la planta baixa de l'ala nord; «la cuina dels obres» i «el rebot nou», que pot

25. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

26. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517.II.7.

referir-se a l'actual. També feia esment del «menjador», d'un «altre menjador» i finalment de «l'entrada» i «la sala gran».

L'església comptava en aquell moment amb tres retaules: el major, el de sant Marc i sant Mateu i el del Patrocini, i des del 1791 disposava d'una trona encarregada al fuster Joan Solís²⁷. El fet que s'esmentin tres retaules ens fa pensar en la possibilitat que en aquest moment existís ja un tercer altar. Aquesta hipòtesi es podria relacionar amb la data de la porta de la sagristia, del 1704. Si al començament del segle XVIII es va construir un tercer altar, s'hauria instal·lat en l'espai on fins aquell moment era la sagristia, la qual cosa explicaria la presència del petit creuer que veiem actualment. Per tant, la sagristia podria passar a situar-se al costat de la capella del Roser, al cantó del serrat, obrint-se la porta que té la data del 1704 gravada a la llinda.

D'altra banda, es troben registrats alguns rebuts, de l'any 1705, del mestre de cases Jaume Rovira i el fuster Francesc Vilar per obres realitzades al santuari, sense que s'especifiqui de què es tractava. Pensem, doncs, que podria respondre a aquest fet. A més, un dels rebuts del 1719 correspon a un palli nou, que podria haver-se destinat al nou altar²⁸.

2.5. *Els esdeveniments del segle XIX*

Al llarg del segle XIX el santuari de Bellmunt es va veure afectat per un seguit d'esdeveniments violents que, d'altra banda, van caracteritzar el segle. Però abans que aquests l'afectessin de forma seriosa, s'havien fet reparacions i millores seguint la tònica que havia caracteritzat el segle anterior.

En iniciar-se la centúria, el 1801, tenim notícia de la construcció d'una escala, sense que s'especifiqui on s'havia de col·locar. Aquesta escala, que no s'havia acabat encara el 1803, devia ser d'obra, ja que per a la seva realització es va contractar un mestre d'obres: Narcís Parés. La despesa per fer aquesta escala va pujar setanta-sis lliures, onze sous i deu diners que es van pagar pels setanta-dos jornals, a quinze sous el jornal; a això s'hi van haver d'afegir quaranta jornals més a nou sous, que s'havien emprat de més per fer l'escala esmentada²⁹. Tres anys més tard, el 1806, es manà reparar la paret que quedava sota l'escala, fer un rentamans i arranjar la teulada³⁰. Si tenim en compte que a l'ermita hi havia dues escales, una a l'ala nord i una altra a la meridional, és lògic pensar que la més vella fos la primera, ja que estava situada al cos més antic, més gran i més important de l'ermita. Contràriament, a l'ala del serrat no hi calia de bon principi una escala, ja que es podia comunicar amb l'església i l'altra ala per davant de la capella. Creiem, doncs, que els textos es podrien referir a l'escala situada al cantó del Serrat, la qual es va refer el 1933.

27. *Ibid.*

28. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

29. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517.II.7.

30. *Ibid.*

Totes les millores realitzades al llarg dels anys anteriors van restar destruïdes el 1822, en un incendi provocat pels enfrontaments entre constitucionals i absolutistes. Segons consta, una partida de constitucionals sota el comanament de Milans va pujar a l'ermita i hi va calar foc; únicament es van salvar el presbiteri i la capella del Roser, i de l'ermita el lloc conegut com «l'escalfapanxes»³¹. Uns mesos abans, l'edifici ja havia estat objecte d'algunes destrosses, per la qual cosa el juny d'aquell any s'havia tapiat la porta de l'església i traslladat la imatge de la Verge a la parròquia de Sant Pere³².

De nou la descripció de l'incendi ens proporciona informació sobre la ubicació de les dependències. Creiem que, quan es parla del lloc conegut com «l'escalfapanxes», es fa esment de l'habitació situada sota el presbiteri on actualment encara es troba l'altra llar de foc que hi havia. La situació de les tres estances que es van salvar de l'incendi, totes elles al sud-est de l'edifici i protegides per sota per la roca, afavorí que el foc no s'estengués cap a aquesta zona.

Les obres de reedificació van començar poc després i es van perllongar durant deu anys, aproximadament. El 1831, segons un document, la capella va quedar reedificada fins al baluard i coberta la part nova. Un any després, es va sol·licitar permís al bisbe de Vic per traslladar la imatge de la Verge a la nova capella de Bellmunt³³. El bisbe va concedir la llicència, així com poder tornar-hi a celebrar les festes tradicionals, que eren principalment la del 8 de setembre, la del dilluns de Pasqua i la de sant Marc³⁴. Amb això es restituïa el culte a Bellmunt, que havia estat suspès durant uns anys.

Al mateix temps, amb Pere Vinyeta com a rector de Sant Pere, es va fer un nou inventari. La descripció dels recintes de l'ermita és força diferent a la dels anteriors i s'hi enumeren moltes menys estances; per això creiem que, o solament s'esmenta la part que en aquell moment estava reconstruïda, o bé la distribució de l'espai interior havia canviat engrandint-se les habitacions. El document recull les següents peces: l'habitació dita «dels obres vells», la cuina dita vulgarment «escalfa panxes», una habitació que hi comunicava, una altra habitació de la mateixa estança, el «cuarto de baix» situat sota l'habitació de «L'escalfapanxes», l'habitació que es troba abans d'entrar a la cuina nova, la cuina nova, el rebost prop de la cuina, i el menjador de dalt³⁵. Podria ser que les quatre primeres estances se situessin a la planta superior de l'ala nord, ja que és en aquesta planta on es trobava fins fa poc la segona llar de foc. Immediatament després i baixant per l'escala, hi hauria «el cuarto de baix», l'habitació d'abans d'entrar a «la cuina nova» —actual bar—; «la cuina nova» i el «rebost prop la cuina», tots dos

31. Ibid.

32. APSPT, Dietari de Bellmunt. 1590-1879, II.7.1; VILA, 1904, p. 39.

33. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.: Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5; VILA, 1904, p. 41.

34. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.1.

35. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

podrien trobar-se on actualment hi ha la cuina. A l'últim, se cita el «menjador de dalt», probablement emplaçat en el darrer pis de l'ala del Serrat. Com podem veure, l'ús de l'espai interior del cantó del Serrat no era gaire diferent de l'actual.

Disposem de molts rebuts que omplen el buit dels «llibres d'obra» del 1830 al 1835. Tal com diu el següent llibre que es conserva, havent mort els dos administradors, Francesc sala i Pere Molas, i no quedant cap nota, no es van poder passar comptes d'aquells anys. Els rebuts, però, indiquen que les obres per a la restauració del santuari van ser importants³⁶.

Poc van durar les reformes, ja que el 1835, durant les guerres carlines que van enfrontar els partidaris d'Isabel II i els de l'aspirant al tron, Carles, un escamot d'isabelins va tornar a cremar el santuari, perquè sospitaven que els carlins hi preparaven pólvora. En aquestes mateixes dades va ser assassinat l'ermità, conegut per Rena, per un grup de bandolers. L'ermita va ser saquejada i es van emportar diners i una campana. La imatge de la Verge es va poder salvar en ser traslladada novament a la parròquia de Sant Pere, on es va instal·lar a l'altar de la Verge dels Dolors o del Santíssim³⁷.

Els esdeveniments polítics i l'epidèmia de còlera morbo, que va afectar la població, no van permetre continuar les obres de reedificació fins al 5 d'octubre de 1854. El 20 de novembre d'aquell any l'edifici estava gairebé reconstruït i es va sol·licitar permís per traslladar-hi de nou la imatge de la Verge³⁸. Poc després, es van construir dos nous altars i es va substituir la campana robada per una de nova que es va encarregar a en Forcada de Vic pel preu d'un ral i mig³⁹. Entenem que la documentació es refereix a la reconstrucció dels altars cremats el 1835, un dels quals fou daurat el 1859 per Fra Segismon Puig, carmelita exclaustat⁴⁰.

Encara no s'havia refet totalment l'edifici de l'anterior incendi, quan el 1878 un llamp va destruir gran part de l'obra feta⁴¹. Les reparacions es van iniciar ràpidament amb la col·locació de dos parallamps que, si bé no van impedir que tempestes posteriors afectessin el santuari, van fer que en endavant els danys fossin almenys menors. Les despeses per obres continuen, però a partir del 1881 comencen a disminuir. En aquestes dates es van fer dues finestres noves i la porta d'un balcó, sense que s'indiqui el lloc on es van obrir exactament. Podria ser a l'ala nord, ja que a l'altre cantó se n'havien oberts l'any 1754⁴².

36. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.7: Carpeta de documents diversos, II.7.6.

37. VILA, 1904, ps. 41-43.

38. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.7; Carpeta de documents diversos, II.7.6; VILA, 1904, p. 43.

39. APSPT, Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954, II.7.5; Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.7; Carpeta de documents diversos, II.7.6; VILA, 1904: p. 50.

40. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.7; VILA: p.45.

41. APSPT, Llibre de l'obra de Bellmunt, 1517, II.7; Carpeta de documents diversos, II.7.6.

42. APSPT, Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5.

La darrera adquisició d'aquest segle de què tenim constància es va fer el 1884. Es fa esment d'una despesa de vint-i-dues pessetes per una capelleta nova⁴³. Probablement es tracta d'una petita capella de fusta, adossada a la paret, i pot ser la mateixa que apareix en un document del 1898, quan Isidre Baquer, comerciant de Barcelona i fill de Sant Pere de Torelló, va fer donació d'una imatge del Sagrat Cor de Jesús, la qual va ser col·locada en un altar de fusta de cedre⁴⁴.

2.6. *El darrer segle a Bellmunt*

Al començament del segle xx, les obres de reparació i embelliment del Santuari continuaven. En aquell moment es va decidir arranjar el pujant de l'ermita, fer unes parets a la plaça, unes escales, fogons, balcons i altres adobs necessaris⁴⁵. Les obres seguïen el 1905 al camí del santuari, i van pujar un total de trenta-set pessetes i quaranta-cinc cèntims, a més de les cent trenta-set que ja portaven gastades. Sembla que les obres de l'edifici estaven en la fase final, ja que les despeses registrades són de teules, ciment i calç blanca per emblanquinar i fer una neteja general del santuari⁴⁶. La descripció de Vila, feta precisament en aquells anys, confirma que el santuari es trobava en bon estat⁴⁷. No passava el mateix amb el camí, ja que com a conseqüència de les nevades durant l'hivern del 1906-1907 es van haver de paralitzar els treballs, que es van reprendre l'any següent⁴⁸.

Quan semblava que l'edifici estava més o menys reconstruït i reparats els danys ocasionats per tots els esdeveniments del segle xix, tornem a tenir notícies de noves obres. Un llamp caigut el 1906 va provocar alguns desperfectes, encara que no van revestir gran importància; amb tot va caldre reparar el parallamps⁴⁹.

L'any 1913, a Bellmunt hi residia, a més de l'ermità, un capellà beneficiat. Això va motivar que els «obers» juntament amb el rector de Sant Pere, Eudald Fenet, decidissin aixecar un nou cos adossat a les mateixes parets del santuari, damunt de les escales d'accés, perquè servís d'habitatge al beneficiat⁵⁰. La deficient fonamentació de l'obra va provocar que s'ensorrís una part de la paret, que va ser reconstruïda aquell mateix any juntament amb la teulada de l'ermita. Acabat l'exterior, restava encara per arranjar l'interior del conjunt, per a la qual cosa calia la quantitat de cinc-cents duros⁵¹.

43. Ibid.

44. Ibid.

45. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

46. Ibid.

47. VILA, 1904: ps. 15-17.

48. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6; Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5.

49. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

50. APSPT, Llibre de Bellmunt 1830.

51. APSPT, Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954; Carpeta de documents diversos, II.7.6.

La construcció d'aquest cos va ser sufragada en bona part pel propi capellà beneficiat, mossèn Tomàs Coma, el qual hi va esmerçar sis-cents duros, cinc-cents dels quals procedien d'unes deixes testamentàries del bisbe Verdager de Vic, fill de Sant Pere, i la resta de les despeses es van sufragar amb la venda de fusta del bosc anomenat de la Mare de Bellmunt. Aquest es trobava al costat del santuari i el capellà beneficiat hi podia treure llenya, segons la donació que n'havia fet el propietari del mas del Coll de Vidrà.

L'obra no es va acabar mai del tot. L'1 de novembre de 1914 es va fer càrrec del benefici i de l'administració del santuari mossèn Eudald Solà, natural de Ripoll, el qual es trobà amb un deute que no li va permetre acabar l'obra. Degut a això no es va poder fer la teulada i el petit edifici es va haver d'utilitzar solament com a «pallissa». Els baixos es va fer servir per emmagatzemar llenya. La manca de teulada va ocasionar que el cos es deteriorés ràpidament fins a fer-hi perillosa l'entrada. Haurien de passar encara uns anys abans de dur a terme les primeres reparacions⁵².

L'1 d'octubre de 1914, i davant la possibilitat de nous incendis, es va decidir contractar una assegurança per al santuari i els objectes que contenia. L'altar major amb la imatge de la Mare de Déu de Bellmunt es va assegurar per la quantitat de mil cinc-cents pessetes. No sabem si aquesta imatge era la gòtica, la barroca o una tercera, ja que es diu que no tenia cap valor especial. Els dos altars restants, de Nostra Senyora del Roser i del Sagrat Cor, van ser assegurats per mil pessetes cadascun, sense donar a les imatges cap valor especial. La resta dels objectes i del mobiliari que es trobava a l'església va ser taxada en mil cinc-cents pessetes. En el document es descriu la capella com de pedra, calç i totxanes, amb coberta de teules. L'ermita, per la seva banda, que comptava, segons la pòlissa, de baixos i d'un pis, era construïda de maçoneria i tenia el sostre de revoltó, bigues de fusta i coberta de teules, va ser valorada en cinc mil pessetes⁵³.

A partir del 1920 i durant els anys següents, se seguiren realitzant algunes obres de restauració al santuari. Aquestes reformes eren tant d'obra com de fusteria: reparacions de la coberta i d'alguns punts de l'interior, com la nova escala que comunicava la sagristia i el menjador amb el pis de baix⁵⁴. Aquesta escala va ser feta l'any 1933 pel mestre d'obres de Roda de Ter Francisco Ribes, a qui es va encarregar després de reconèixer el mal estat en què es trobava la «pallissa» perquè l'arrebossés interiorment⁵⁵.

La guerra civil del 1936-1939 va ocasionar la destrucció de l'interior de l'església. Solament es va poder salvar la imatge romànica de la Verge, que havia estat traslladada novament al temple parroquial. Acabats els enfrontaments, s'hi va retornar i es va iniciar la reconstrucció de l'ermita amb aportacions particulars i donacions dels fidels⁵⁶. Cap a la tardor de l'any 1947, es va

52. Informació facilitada pel senyor Bartomeu Font, veí de Sant Pere.

53. APSPT, Carpeta de documents diversos, II.7.6.

54. APSPT, Llibre de Ballmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5; Carpeta de documents diversos, II.7.6.

55. Informació facilitada pel senyor Bartomeu Font.

56. APSPT, Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5; AMSPT, Actes de l'ajuntament de la vila de l'any 1939.

iniciar la construcció de l'actual altar major, seguint un croquis d'un escultor dels voltants, amb materials de baixa qualitat, degut a la manca de recursos⁵⁷. Va ser necessària la reparació de la imatge de sant Mateu i se'n compraren de noves⁵⁸. Els altres dos altars que hi havia hagut fins aquell moment, el del Roser, del segle XVIII, emplaçat a la capella del cantó sud, i el del Sagrat Cor, a l'altra banda, construït el 1884, van desaparèixer definitivament.

Durant els anys següents es van anar realitzant millores a l'indret per tal de fer-lo habitable per als ermitans. El 24 d'agost de 1953 es va fer arribar la llum al santuari, i poc després l'aigua. Un darrer llamp caigut la matinada del 17 d'octubre de 1959, fet que encara es recorda a la família dels actuals ermitans —els mateixos que hi havia en aquell moment—, va ocasionar un seguit de destrosses de diversa consideració. Es van aixecar sostres, es van rebentar portes, vidres i finestres; els envans es van moure i alguns d'ells van caure. A la teulada es va obrir un forat de dimensions considerables i una de les parets exteriors es va esberlar: la instal·lació elèctrica també va quedar malmesa així com les conduccions de l'aigua i els dipòsits, i el mateix parallamps. L'any següent es van iniciar les obres per tal de reparar els danys principals, però la manca de diners va impedir fer els acabats. Els administradors del santuari van fer una crida general perquè els fidels seguissin aportant diners, ja que era necessari reunir vint mil pessetes més per arranjar la capella que amenaçava ruïna en trobar-se els arcs trencats i aplanats⁵⁹. Finalment, els arcs van ser reforçats amb totxo foradat i posteriorment enguixats. També es va fer d'aquest material tota la cornisa de l'interior del temple. En el decurs d'aquestes obres es va poder cobrir el sostre de l'anomenada «pallissa»⁶⁰.

Aquesta darrera reparació va configurar el conjunt de l'ermita tal i com es trobava l'any 1982, quan es van iniciar les últimes obres de restauració del nostre Servei, dirigides pels arquitectes Josep Rovira i Antoni González i l'aparelladora Maria dels Àngels Bardolet. L'actuació ha estat fruit d'un acord de la Diputació de Barcelona amb l'ajuntament de Sant Pere de Torelló i el bisbat de Vic, propietari i responsable de l'edifici. El 4 de desembre de 1984 es va signar el conveni per part del llavors president de la Diputació, Antoni Dalmau, i el bisbe de Vic, Josep Maria Guix, signant també l'alcalde de Sant Pere i el president del «Amics de Bellmunt», l'entitat a la qual es va encarregar la gestió del santuari⁶¹. En el decurs de les obres es va procedir al desmuntatge del petit cos adossat a la façana de ponent de l'ala nord, la «pallissa», i posteriorment es va dur a terme la remodelació i modernització de les instal·lacions de l'hostatgeria per tal d'acollir el visitant del santuari.

Júlia BELTRÁN DE HEREDIA I BERCERO
Anna CASTELLANO I TRESSERRA

57. Informació facilitada pel senyor Bartomeu Font.

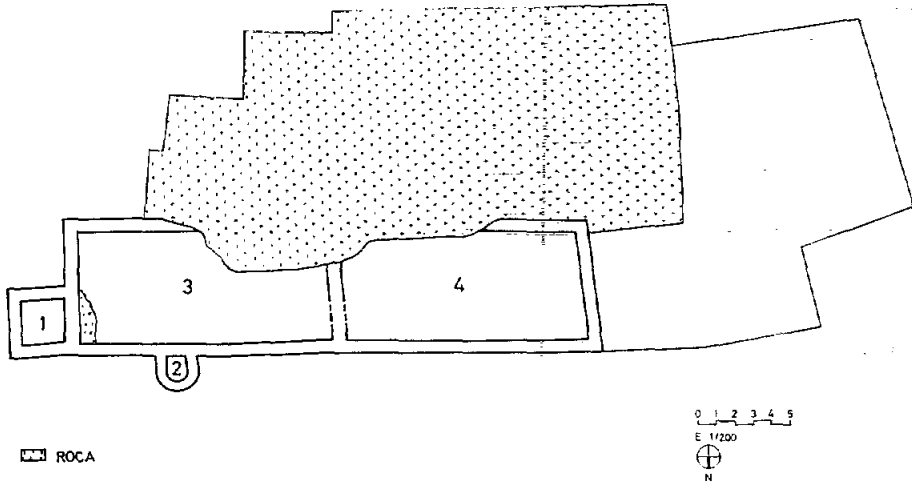
58. APSPT, Llibre de Bellmunt. Comptes 1829-1954. II.7.5; AMSPT, Informe del jutjat militar de Manlleu.

59. APSPT, Carpeta de documents diversos II.7.6.

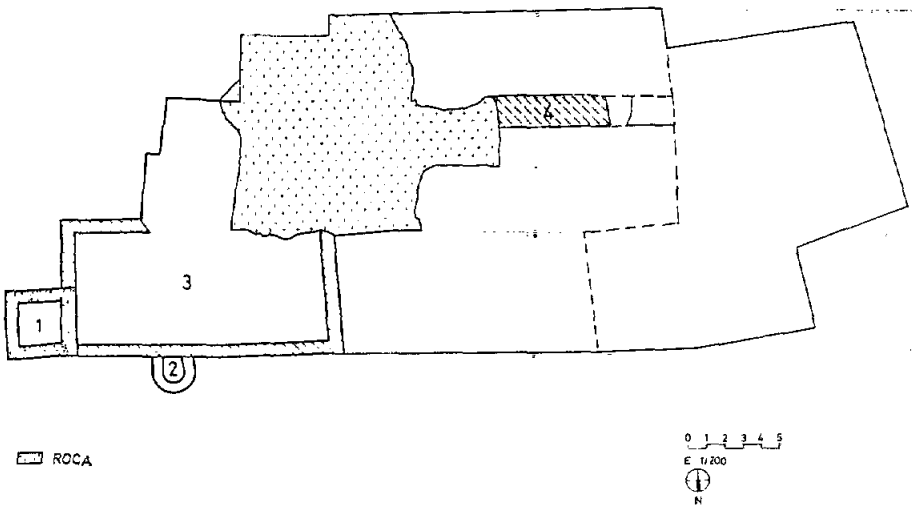
60. Informació facilitada pel senyor Bartomeu Font.

61. SCCM, *Memòria* 1981-1982: ps. 57-62; SCCM, *Memòria* 1983: ps. 83-86; SPA, *Memòria* 1985-1989: ps. 354-360.

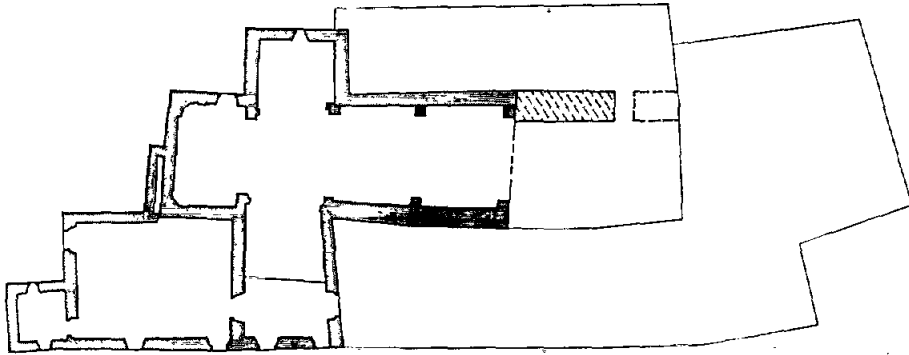
ANNEX NÚM. 1:

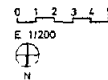
Planta núm. 1. Planta Inferior de l'ermita en època medieval, amb les diferents estances: 1. Torre de planta quadrada del cantó norddest. 2. Cisterna. 3. Edifici d'origen medieval conegut com «Casa de Bellmunt». 4. Possibles estables.

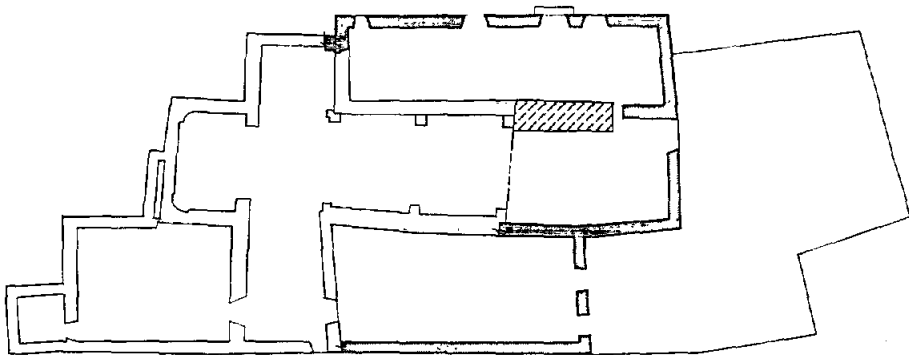
Planta núm. 2. Planta del mig abans de l'ampliació, amb un únic cos al cantó norddest (1-3), i les restes de la possible torre de guaita, probablement convertida en campanar (4).

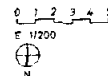
▭ CONJUNT DE L'ERMITA EN ÈPOCA MEDIEVAL

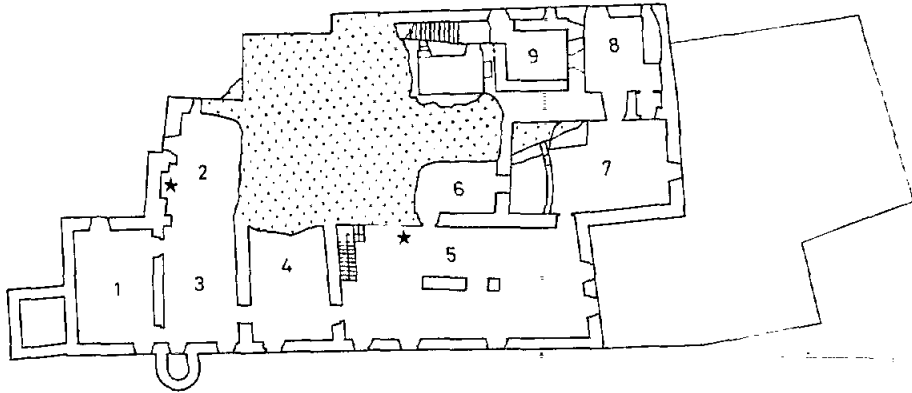
Planta núm. 3. Planta superior del conjunt amb l'església i les estances de l'ermita, al cantó nord-est.

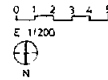
▨ AMPLIACIÓ DEL CONJUNT DE L'ERMITA 1587 - 1607

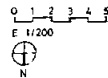
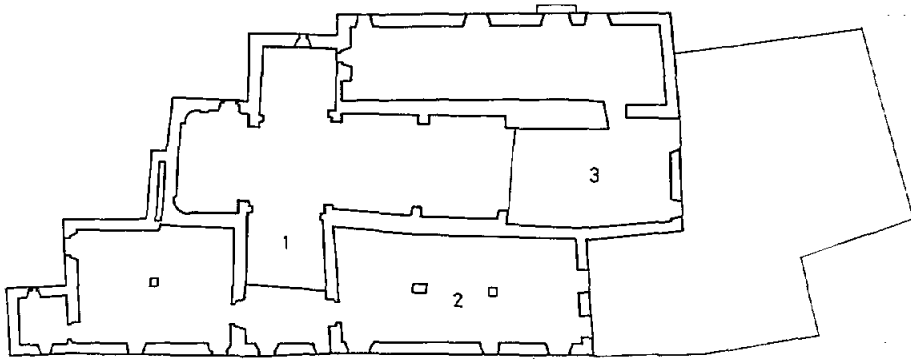
Planta núm. 4. Planta superior amb l'ampliació feta a les darreries del segle XVI i inici del XVII. Les noves edificacions van engrandir el conjunt pel cantó del Serrat i per ponent.

★ SITUACIÓ DE LES DUES ESCALFAPANXES
□ ROCA

Planta n.º 5. Reconstrucció hipotètica de les estances de la planta del mig de l'ermita, segons els inventaris del segle XVII: 1-4. «Quatre cambres», 5. «Quarto de baix», 6. «Cambra fosca», 7. «Habitació abans de la cuina nova», 8. «Cuina nova», 9. «Rebost prop de la cuina».

Planta n.º 6. Reconstrucció de les estances de la planta superior, segons els mateixos inventaris: 1. «Sagristia», 2. «Cella de l'ermità» i «Cuina petita», 3. «Avantsala».

ANNEX NÚM.2

Relació dels obrers i l'ermità del santuari de l'ermita de Bellmunt:

Any 1438 Frances Serradota Pere Falguera	Any 1633 Bernat Serra de Nespla Segismon Cases
Any 1441 Pere Joan de Puig Canet Francesc Serradota Ermità: Pere de Melany	Any 1675 Jacint Cases Isidre Puig de Canet
Any 1453 Pere Sa Riera Toni Jou Ermità: Francesc Sa Planta	Any 1719 Jaume Pigarau Frances Molas
Any 1587 Bernat Vinyoles Francesc Comes	Any 1748 Ermità: Josep Serrat
Any 1590 Pere Joan Vinyeta Pere Novelles	Any 1782 Ermità: Jaume Campas, deixa el càrrec Nou ermità: Josep Torrens
Any 1592 Francesc Riera Francesc Bonas	Any 1799: Jaume Molas i Carreres Sagismon Ribas Ermità: Pere Viñeta
Any 1599 Segismon Casas Pere Pau Casas	Any 1829: Frances Verges Miquel Puig
Any 1607 Bernat Vinyoles Jaume Espona	Any 1831: Pere Moles Francesc Sala
Any 1621 Ermità: Sebastià Cases	Any 1854: Francesc Viñeta Ramon Vila
Any 1623 Bernat Serrat de Nespra Joan Vinyoles	Any 1953: Ermità: Josep Noguera, deixa el càrrec Nou ermità: Joan Coma de Vidrà
Any 1624 Salvados Vinyoles Bernat Regaldí	Any 1987 Ermità: Josep Moles i Arxé, deixa el càrrec Nou ermità: Xavier Bartés
Any 1628 Salvador Redorta Pere Vaquer	Any 1989 Ermità: Pere Comas i Rius

NOTES D'ARXIU:

APST: *Bellmunt: Dietari de Bellmunt*, II,7,1.

Llibre de l'Obra de Bellmunt, II,7,2.

Llibre de Bellmunt: Comptes 1829-1954, II,7,5.

Carpeta de documents referents a Bellmunt, II,7,6.

AMSPT: *Actes de l'Ajuntament de Sant Pere de Torelló*.

AEV: *Visites Pastorals. Sant Pere de Torelló*: Vol. 1222, fol. 444; Vol. 1223 A, fs. 282, 439v i 751; Vol. 1238, fs. 144-145. *Arxiu parroquial de Malla*: Y/3 (s XV-XIX).

BIBLIOGRAFIA:

R. D'ABADAL, *Els primers comtes catalans*, Barcelona, 1958.

R. D'ABADAL, *Dels visigots als catalans*, vol. I. Barcelona 1969.

J. BELTRÁN DE HEREDIA i A. CASTELLANO, «Santuari de la Mare de Déu de Bellmunt. Sant Pere de Torelló. Notícia històrica» a *Memòria 1985-1989*. Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona, Barcelona, 1990, ps. 353-355.

P. BONNASSIE, *Catalunya mil anys enrera (segles X-XI)*, vol. I. Barcelona, 1979.

A. CASTELLANO, «L'evolució urbanística del barri vell de Sant Pere de Torelló segons la documentació històrica» a «Ausa» (en premsa).

N. CAMÓS, *Jardín de María plantado en el Principado de Cataluña*. Barcelona, 1657.

Devota Novena que a la soberana reyna dels angels Maria Santíssima de Bellmunt, consagra la vila y parroquia de Sant Pere de Torelló, Bisbat de Vich. Vic, 1884.

A. PLADEVALL ET ALII, *Els Castells Catalans*, vol. IV. Barcelona, 1973, ps. 946-947; 1041.

A. GONZÁLEZ i J. ROVIRA, «Santuari de la Mare de Déu de Bellmunt» a *Memòria 1981-1982*, Servei de Catalogació i Conservació de la Diputació de Barcelona, Barcelona, 1983, ps. 57-62.

A. GONZÁLEZ i J. ROVIRA, «Santuari de la Mare de Déu de Bellmunt (II fase)» a *Memòria 1983*, Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona, Barcelona, 1984, ps. 83-86.

A. PLADEVALL i R. VINYETA, *La vall de Torelló*. Torelló, 1979.

Recort del Santuari de Bellmunt, Bellmunt, 1907.

F. SOLÀ, *Història de Torelló*, Barcelona. 1948.

A. VILA I SALA, *Santuari de Bellmunt. Història y àlbum*. Barcelona, 1904.

SIGLES UTILITZADES:

APSPT: Arxiu Parroquial de Sant Pere de Torelló.

AMSPT: Arxiu Municipal de Sant Pere de Torelló.

AEV: Arxiu Episcopal de Vic.

SCCM: Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona.

SPA: Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona.